نگاه سبز

قانونی که زمین خواری را هموار می‌کند

هومن روانبخش
عضو هیأت علمی گروه جنگلداری دانشگاه سمنان

دور نیست زمانی که منابع طبیعی و محیط زیست به عنوان سد راه توسعه قلمداد می‌شـد و تصمیم سـازی‌ها با چنین دیدگاهی شـکل می‌گرفت. اما خوشبختانه امروز این دیدگاه تغییر یافته و محیط زیسـت درحال تبدیل شدن بـه یکی از دغدغه‌هـای اصلی مردم و دولتمردان است. این را باید به فال نیک گرفت و به آینده امیدوار بود.

در سـالی که گذشـت بارها شاهد برخوردهای جدی دستگاه قضا و بخش اجرایی با تخریب‌کنندگان محیط‌زیست بودیم و در سـطوح بالای مدیریت نیز به کرات از لزوم توجه بیش از پیش به محیط‌زیست سخن گفته شد. سازمان بازرسی کشور در بسیاری از پرونده‌های منابع طبیعی و محیط زیست وارد شد و سـازمان محیط زیست حرکت‌های بنیادین از جمله آموزش محیط زیستی به کودکان و دانش آموزان را که مدیران و فعالان اقتصادی آینده کشور هستند پی گرفت. با وجود این متأسفانه مواردی از تصمیم گیری‌های نادرست و نگران کننده نیز وجود داشت که از آن جمله باید به ماده ۴۵ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشـور که در اردیبهشت ۹۴ از سوی مجلس شورای اسلامی ابلاغ شد، اشاره کرد.

بی شک کلیت قانون رفع موانع تولید و تصویب آن از اتفاقات مثبت و مبارک سـال ۹۴ بود زیرا در شـرایط کنونی کشـورمان بیش از هرچیـز به تولید، کارآفرینی و رونق کسب و کار نیاز دارد اما به نظر می‌رسد در ماده ۴۵ این قانون دقت لازم به عمل نیامده و محتوا بدون اعمال نظر کارشناسـان محیط زیست و منابع طبیعی و بـدون بهره‌گیری از تجارب گذشـته، تنظیم شـده است. بخشی از این ماده در حقیقت تبصره ۲ مـاده ۹ قانون افزایش بهره وری بخش کشـاورزی و منابـع طبیعی مصوب ۱۳۸۹ را که به عنوان سـد راهی برای زمین خواری تلقی می‌شد، نقض کرده اسـت. طبق این تبصره انتقال قطعی زمین‌های ملی به اشخاص ممنوع شده بود و واگذاری زمین‌های مستعد برای اجرای طرح‌های کشاورزی و گردشگری و... بـه صورت اجاره یا حق بهره‌برداری صورت می‌گرفت. بـه عبارت دیگر بنا بـر این بود که به جای واگذاری قطعی زمین‌های دولتی و ملی به اشخاص که در موارد بسـیاری سوءاستفاده و رانت خواری درپی داشت، سند این زمین‌ها همواره ملی و دولتی باقی بماند، اما حق استفاده از آن برای مدت مشخصی طبق قرارداد به افراد واگذار شود. الگویی که در بسیاری کشورها آزمون شده و نتایج رضایت بخشی داشته است.

این قانـون در حقیقت کار را برای آنها که در پشـت عناوین کشـاورزی، گردشـگری و... زمین‌هـای ملـی را می‌گرفتنـد و با فـروش آنها پول‌های هنگفت از بیت المال به جیب می‌زدند، دشوار می‌کرد.

اما متأسفانه این راهکار در قانون رفع موانع تولید، نقض شده و راه برای سوءاستفاده کنندگان باز شده است. ماده ۴۵ قانون رفع موانع تولید، خاطر نشـان می کند: واگذاری اراضی ملی برای احداث شـهرک های صنعتی، کشاورزی و گردشگری و مناطق ویژه اقتصادی مصوب بـا رعایت مقررات زیسـت محیطی از شـمول تبصره ۲ مـاده ۹ قانون افزایـش بهره وری کشاورزی مسـتثنی می شود.» این ماده قانونی به هیچ عنوان تسـهیل راه تولید نیست چراکه طبق قوانین قبلی نیز امکان اختصاص زمین جهت تولید و کارآفرینی وجود داشـت اما فرآیند طوری بود که راه زمین خواری را ناهمـوار می‌نمود و دسـتگاه‌های مسـئول را موظف به نظارت پیوسته می‌کرد. اما اکنون مسیر برای عده‌ای که پشـت عناوین زیبـای تولید و کارآفرینی، با رانـت و دلالی زمین، سـودهای کلان به جیـب می‌زنند، تسهیل شده است؛ چرخه معیوبی که پیش از این بارهـا و بارها با عناوین مختلف تجربه شـده و خسارت‌های زیادی را به اقتصاد و محیط زیسـت کشور وارد کرده است.

■ **روزنامه ایران به دلیل حقوقی بودن یادداشت بالا آمادگی دارد نقطه نظرات دیگر کارشناسان را در این باره منتشر کند**

بستر خشک پناهگاه حیات وحش سلکه در تالاب انزلی

نماینده ارشد جایکا در ایران: لایروبی انزلی نیازمند ارزیابی زیست محیطی است

تلاش ژاپن برای احیای تالاب انزلی

مژگان جمشیدی

هر قدر هم که بگویند تالابها قدرت خودپالایی داشته و زیر بار آلودگی و تخریب کمر خم نمی‌کنند اما آخرش می‌شود تالاب بین‌المللی انزلی تالاب انزلی! یکی از آخرین بازمانده‌های تالاب‌های رو به زوال کشـورمان است. «ونیز سبز ایران» که مارکوپولو آن را چنین لقب داده و از آن به عنوان دروازه اروپا یاد کرده بود بیش از سه دهه است که به چنان مصیبتی دچار شده که شاید کمتر بتوان امیدی به احیای دوباره آن داشـت. تالابی که بخشی از خاطره جمعی مردم ایران را با نام «مرداب انزلی» و دسته‌های چند ده هزارتایی انواع پرندگان و لاله‌های معروف تالابی اش تشکیل می‌داد، حالا زیر خروارها تن زباله و فاضلاب مدفون شده است. عملیات چند پاره کردن تالاب با احداث جاده در قلب آن نیز که منجر به تخلیه هزاران تن خاک در این تالاب شد تیر خلاص دیگری بود که از اواخر دهه هفتاد به این تالاب شلیک شد. هجوم گونه‌های مهاجم همچون آزولا و سنبل آبی نفس زیستمندان این تالاب را سال‌هاست که به شماره انداخته اما اکنون چند سالی است که خشکیدگی تالاب که با سرعتی غیرقابل باور از بخش‌های جنوبی آن آغاز شده ناقوس مرگ را به صدا درآورده اسـت. حال به جای پرندگان، این ماشین آلات سنگین است که بسـتر تالاب را در می‌نوردد. باورش سخت است، اما باور کنید که حتی انزلی هم آب ندارد، تالابی که عمقش در برخی مناطق به ۶ متر می‌رسید حالا به کمتر از یک متر رسیده و تقریباً تمامی بخش جنوبی تالاب با عنوان پناهگاه حیات وحش سلکه خشک شده است! با این حال همه حواس‌ها متوجه ارومیه و انتقال آبش است. اما ژاپنی‌ها خیلی پیشتر از ما برای کمک به احیای ونیز سبز ایران اعلام آمادگی کرده بودند و حالا بعد از وقفه طولانی که در کار آژانس همکاری‌های بین‌المللی ژاپن- جایکا در دولت نهم و دهم ایجاد شد، ژاپنی‌ها از سال ۲۰۱۴ بار دیگر کار خود را در انزلی شروع کرده‌اند. هدف اصلی آنها در انزلی که بابت اش قرار شده بود از سال ۲۰۰۵ تا سال ۲۰۱۹ حدود ۴۵۰ میلیارد تومان به ایران کمک کنند، فقط یک چیز است. ایجاد مدیریت یکپارچه تالاب با مشارکت همه ذینفعان.

تا چشم کار می‌کند پهنه‌ها هم بدون آب و پرنده است. می‌گویند اینجا تالاب انزلی است. بخش جنوبی تالاب با عنوان «پناهگاه حیات وحش سـلکه» از رده حفاظتی قابل قبولـی در بین مناطق حفاظت شده کشورمان برخوردار است. اما ۸-۷ سالی است که دیگر اینجا آب نیست. همه دنبال این هستند که علت را جویا شـوند و نظرات متعدد اسـت. گروهی از کارشناسان معتقدند فرسایش خاک در بالادست حوضه آبخیز به دلیل چرای بی‌رویه دام، تخریب جنگل توسط شرکت‌های بهره‌بردار و مردم و تخریب مراتع چنان زیاد است که نرخ فرسایش خاک را افزایش داده و حالا تالاب مملو از رسوبات شده و همین امر موجب شده تا جنوب تالاب بتدریج خشـک شود. عده‌ای دیگر اما نصب تله‌های رسوبگیر و مکان‌یابی غلط نصب آنها را در تالاب عامل خشکیدگی می‌دانند و می‌گویند جانمایی غلط این تله‌هـا باعث ایجاد حالت زهکش در بخش مجاور شـده و جنوب تالاب ناگهان خشک شد. در این میان انگشت اتهام به سمت انبوه فاضلاب و زباله هایی که از طریق رودخانه‌ها به تالاب سرازیر می‌شود هم نشانه گرفته شده است. علت هر چه هست اما تالاب با شرایط اسفباری روبه‌رو است. نه فقط سـلکه، که دیگر بخش‌هـای حفاظت شـده تالاب هم وضعیت خوبی ندارند. قایق در بخش‌هایـی از پناهگاه حیات وحش سرخانکل که تابستان‌ها بهشت لاله‌های مرداب است به سختی حرکت می‌کند. حجم رسوبات و زباله واقعاً زیاد و غیرقابل تصور است. «منطقه حفاظت شده سیاه کشـیم» و «پناهگاه حیات وحش چـوکام» هـم وضعیت بهتری ندارند. سـرخس مهاجـم آزولا و گیاه سـنبل آبی نیز وضعیت را بدتر کرده اسـت. اولی تعمداً از جنوب شرق آسیا و بدون مطالعات کارشناسی وارد تالاب شده و دومی از مکزیک آمده است! حالا هر دو، دو گونـه مهاجم ویرانگر تالاب شده‌اند که نفس بقیه زیستمندان را به شماره‌انداخته‌اند.

با ایـن همه، تالاب بین‌المللی انزلی از چنان شهرت جهانی برخوردار است که بـه رغم همه بی‌تفاوتی‌ها نسـبت بـه نابـودی تدریجی آن، امـا آژانس همکاری‌های بین‌المللی ژاپن- جایکا، که درصدد انتقال تجارب خود و صرف بودجه در بسیاری از کشورهای جهان سوم است، از سال ۲۰۰۳ توجه خود را معطوف به این منطقه کرد. حاصل همه ایـن فعالیت‌ها منجر به مطالعات طرح جامع تالاب در فاصله سالهای ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۵ شـد. اما به محض آغاز فاز اول پروژه در سـال ۲۰۰۷، فعالیت جایکا در ایران به دلیل حساسیت‌های دولت وقت که حضور خارجی‌هـا در ایران را برنمی‌تافت ناگهان متوقف شد. در سال ۲۰۱۱ و ۲۰۱۲ بـار دیگر این فعالیت از سـر گرفته شـد ولی بازهم با وقفه مواجه شـد تا نهایتاً با روی کار آمدن دولت یازدهم فـاز دوم پروژه با حضور تیم کارشناسـی ژاپنی در گیلان از سر گرفته شد.

دکتر ایتارو آکودا، معاون سرپرست تیم کارشناسـی جایکا در گفت‌وگو با «ایران» می‌گوید: فاز دوم این پروژه که از سـال ۲۰۱۴ آغاز شده با تمرکز روی مدیریت پسماند، فاضلاب، اکوتوریسم، آموزش زیست محیطی جوامع محلی، آبخیز و حفاظت یکپارچه زیست بومی تالاب است. او می‌گوید: تخصص اصلی من آب اسـت و در کشـورهای زیادی تاکنون روی اکوسیسـتم‌های آبی کار کردم. اما این اولین پروژه‌ای است که در ایران کار می‌کنم با همه مشکلاتی که انزلی با آن مواجه است اما فکر می‌کنم احیای اکولوژیک تالاب امکان پذیر است ولی قبل از انجام هر کاری باید مطالعات درسـت و جامعـی صورت گیـرد و با اطلاع از وضعیت موجود و مقایسـه آن با گذشته بتوان نسخه درستی پیچید. این کارشناس درباره علت خشکیدگی بخش جنوبی تالاب می‌گوید: هنوز در حال مطالعه هستیم تا ببینیم واقعاً علت چیست. آنچه مسلم است این است که عمق تالاب خیلی کم شده و در جنوب کاملاً خشـک شده اسـت و سه دلیل دارد؛ انباشت رسوبات ناشی از تخریب مراتع بالادست و تخلیه زباله در تالاب دو علت اساسـی می‌تواند باشد و حتی این احتمال هم هست که شاید میزان آب ورودی بـه تالاب هم کاهش یافته اسـت که درمورد نقش هر یک از این عوامل همچنان در حال مطالعه هستیم.

آکودا می‌گوید: وضعیت محیط زیست در بسیاری از کشورهای در حال توسعه همیـن گونه بغرنج اسـت و ایران هم مستثنی نیست من بدتر از تالاب انزلی هـم در ویتنام دیدم. امـا باید در ابتدا هماهنگی لازم بین دستگاه‌های تصمیم گیر برای تالاب انزلی ایجاد شـود و تا این هماهنگی و همسویی تحقق نیابد نمی‌توان کاری کرد و بزرگترین دستاورد ما نیز در این مـدت این بود که موفق شدیم همه مسـئولان دست اندرکار را تحت عنوان کمیته مدیریت تالاب کنار هم بنشانیم و ریاست این کمیته نیز با اسـتاندار گیلان است و اکنون کارهای خوبی در دست اقدام است.

او می‌افزایـد: قرار نیسـت تمامی مشکلات انزلی را اعم از زباله و فاضلاب و گونه‌های مهاجم و خشکیدگی و... را جایکا حل کنـد. جایکا انتقال دانش را در ایـن زمینه به طرف ایرانی عهده دار است، ضمن اینکه چون کمبود فراوانی در حوزه اطلاعات پایه از منطقه وجود دارد می‌بایسـت مطالعاتی هم صورت می‌گرفت که این مطالعات در دسـت تهیه است سپس راهکارهایی اتخاذ و در برخی موارد نمونه هایی هم به صورت پایلوت اجرا می‌شود و بعد از آن، دولت دیگر خودش قادر اسـت پـروژه را در دست گیرد و دستاوردهای آن را حتی به دیگر نقاط کشـور انتقال دهد و این رویه کار جایکا از گذشته تاکنون است.

■ **آلوده ترین رودخانه‌های جهان در رشت**

قربانعلی محمدپور مدیرکل محیط زیسـت اسـتان گیلان نیز به «ایران» می‌گوید: ۴ تهدید عمـده تالاب ورود فاضلاب‌های صنعتی و شهری، رسوبات وارد شده و کاهش تراز آبی آن، آزولا و سنبل آبی است. در مورد سنبل آبی با اینکه اخیراً این گیاه غیر بومی مهاجم وارد تالاب شـده با توجـه به پراکنش وسیعی که داشـته اما موفق شدیم در روز جهانی تالاب حدود ۳۲۰ هکتار از منطقه را بـا کمک گروه‌های مردمی و زیسـت محیطی از این گیاه پاکسازی کنیم و امیدوارم این مشکل را بتوانیم تا ۱۵ سال آینده کلاً حل کنیم. به گفته او خشکیدگی بخش جنوبی تالاب باعث تصرفاتی هم از سوی متصرفان شده و اخیراً طرحی با همکاری جهاد کشاورزی استان برای برداشت رسوبات در منطقه سلکه در سطح ۲۵ هکتار آغاز کردیم. ایجاد تله‌های رسوب گیر، ایجاد تالاب مصنوعی و آبراهه‌هـا از دیگر اقدامات احیایی این اداره در جنوب تالاب است کـه با همکاری جایکا در دسـت اقدام است. عملیات رسوب برداری تا عمق ۷۰ سـانتی متری زمین در دست است که مجوز آن نیز در زمان سفر خانم ابتکار به استان در شهریور سال گذشته صادر شـد. او می‌افزاید: اما تأکید می‌کنم که به واسطه وجود آلوده ترین رودخانه‌های جهان یعنی زرجوب و گوهر رود که در رشت وجود دارد بار آلودگی تالاب واقعاً بالا رفته است. زباله هم که دیگر بیداد می‌کند با این حال توسعه کارخانه‌های کمپوسـت زباله انزلی، لاکان و رودسر نوید این را می‌دهد که شاید بخشی از مشکل در آینده نزدیک مرتفع شود.

■ **کوهی ساتو: ما خبر نداشتیم**

کوهی ساتو، نماینده ارشد آژانس همکاری‌های بین‌المللی ژاپن در ایران نیز در گفت‌وگو با «ایران» در مورد عملیات لایروبی جنوب تالاب و رسـوب برداری نظـر دیگـری دارد و می‌گویـد: مـا نمی‌دانسـتیم که قرار است این حجم رسـوب برداری توسـط محیط زیست انجام شـود و ناگهان خودشان از اکتبر سال گذشته شروع کردند در حالی که ما معتقدیم باید حتماً این اقدام با مطالعات بیشتر صورت می‌گرفت و ارزیابی زیست محیطی می‌شـد و اینها را هم متذکر شـدیم. تا جایی که اطلاع دارم ارزیابی زیست محیطی انجام نشده و فقط برای تجزیه و تحلیل رسـوبات بستر پایشی صورت گرفته است.

این مقام ارشـد ژاپنـی می‌گوید: مـا پروژه‌های زیـادی در زمینه آب و کشـاورزی و محیط زیسـت در ایران داریـم اما ویژگی عمـده همه آنها این است که متأسـفانه اطلاعات زیادی از وضعیت قبلی در دسـت نیست و این کار را مشکل می‌کند. در مورد انزلی این کمبود اطلاعات بیشتر حس شده برای همین با همکاری محیط زیست استان و دانشگاه گیلان مطالعاتی برای پایش پسـتانداران و پرنـدگان و آب و خاک داشـته و انتظار داریم بعد از این خود سازمان این کارها را انجام دهد. به گفته او، موفق ترین پروژه جایکا در ایران در زمینه زلزله بوده که با همکاری سازمان مدیریت بحران شهرداری تهران اخیراً به اتمام رسیده است.

■ **ایسـتگاه پرنده نگـری مرکز خاکبرداری شده است**

مرکـز بازدیدکننـدگان و آموزش پناهگاه حیات وحش سـلکه از ابتدای ورودی پاسـگاه محیطبانـی سـلکه خودنمایی می‌کند. سـاختمان ساده و در عین حال زیبایی که سـعی شده با مصالح بومی ساخته شود. کنار آن یک برج دیده بانی برای پرنده نگری اسـت و کمـی جلوتر یک پل چوبی زیبا روی یکی از آبراهه‌های تالاب که حالا دیگر آبی در آن موجود نیسـت به چشـم می‌خـورد که منتها الیه این پل به یک آلاچیق چوبی متصل می‌شود. اطلاعات مربوط به پرندگان مهم تالاب به شکل پوسـتر و تابلو در دیوار آلاچیق و مرکز بازدیدکنندگان نصب شـده است. این مرکز را حدود ۱۰ سـال قبل ژاپنی‌ها ساخته‌اند تا مورد استفاده توریست‌ها و دانش آموزان قرار گیرد اما حالا آبی در تالاب نیست تا پرنده‌ای باشد و به تبع آن توریسـتی هم نمی‌آید. با این حال مرکز بازدیدکنندگان هر ازگاهی میزبان دانش آموزان اسـت تـا آموزش‌های زیسـت محیطی به آنها داده شـود. از بالای برج دیده بانی تنها فعالیت ماشین آلات سنگین در بستر تالاب که در حال خاکبرداری هستند به چشم می‌خورد. آب و نـی و پرنده هیچ کدام نیسـت. تنها در گوشه‌ای انبوه زباله‌ای است که رستوران مجاور تالاب تلنبار کرده است. محیطبانان و کارشناسـان با حسـرت می‌گویند: ناگهان آب تالاب نیست شد، شاید اما با لایروبی بتوان امیدوار بود که آب به این بخش تالاب برگردد و مجدداً پناهگاه زنده شود و توریست‌ها برگردند.

این سرنوشـت تلخ یکی از آخرین بازمانده‌های تالاب‌های بین‌المللی ایران است که با همه فشـارهای انسانی، اما همه دلخـوش بودند که لااقل برخلاف بختگان و ارومیـه آب دارد! آبی مملو از آلودگـی! ولی شـدت رسـوبات به قـدری افزایش یافته که حال دیگر آب هم کمیاب شـده و یکی از اصلی ترین تالاب‌های شمالی کشورمان را آنهم در پربارش ترین منطقه اسـتان با چنین وضعیتی روبه‌رو ساخته است. پسروی تالاب همچنـان ادامـه دارد و محیط زیسـت و جایـگا تـلاش می‌کنند تا دستگاه‌های ذینفع در تالاب را متوجه وظایف فراموش شده شان در مدیریت فاضلاب و پسماند کنند.

ژاپنی‌ها آموزش صنایع دستی سنتی و توریسم پایدار را دنبال می‌کنند

جیرسر باقرخاله، روستای هدف گردشگری

از زمان نخسـتین همکاری جایکا و ایران در سـال ۱۹۵۷، نزدیک به ۶۰ سال می‌گذرد. اولین همکاری بین دو کشـور در این سال با اعزام یک تیم ۱۷ نفره از کارشناسـان ایرانی برای گذراندن دوره‌های مرتبط با کشاورزی در ژاپن شـکل گرفت. در فاصله این سالها حدود ۳۲۷۴ کارشناس ایرانی در دوره‌های آموزشی جایکا در ژاپن دوره دیده و ۱۰۸۰ کارشـناس ژاپنی هم برای اجرای پروژه‌های مرتبط با آب و کشـاورزی و محیط زیست و مدیریت زلزله و... به ایران اعزام شـده‌اند. در چارچوب طرح احیای تالاب انزلی نیز در تابسـتان ۹۳ و ۹۴ هر بار ۱۲ کارشناس ایرانی به ژاپن اعزام شده و بـا توجه به تخصص هایشـان از تالاب‌های توکیو، کوشـیرو و دیگر شهرهای ژاپن بازدید کرده و آمـوزش دیدند. از آنجایی که ژاپنی‌ها معتقدند شـرایط تالاب انزلی تا حدی مشابه تالاب کوشیرو ژاپن اسـت بیشتر آموزشها و بازدیدها به اقدامات صورت گرفته جایکا در این تالاب اختصاص یافت شاید طرف ایرانی بتواند با بهره‌گیری از دانش کسـب شده ژاپنی‌ها در مدیریت اکولوژیک تالاب کوشیرو حالا انزلی را مدیریت کند. اما یکی از اصلی ترین محورهای کاری طـرف ژاپنی، جلب مشـارکت جوامع محلی برای حفاظت از تالاب و ارتقای سـطح معیشـت مردم با رونق گردشـگری پایدار در تالاب‌هایشان است.

در انزلی نیز بخش عمده‌ای از کار ژاپنی‌ها به رونق اکوتوریسم و آموزش مردم روستاهای اطراف تالاب معطوف شده است. روستای جیر سر باقرخاله، یکی از روستاهای هدف جایکا در حاشـیه تالاب بین‌المللی انزلی است که قرار است یکی از اصلی‌ترین پایلوت‌های گردشگری تالاب باشـد. مردم روسـتا در حال آموزش کایاک سواری، اسب سـواری و حصیربافی و پرنده نگری هستند تا بتوانند در صورت حضور گردشگران طبیعت به عنوان راهنمای محلی در خدمت گردشـگران باشـند و محصولات صنایع دستی و غذاهای سنتی‌شان را نیز ارائه کنند. مسجد روسـتا مملو از زنان روستایی اسـت و لیلا بردبار، معروف‌ترین چهره تولید کننده صنایع دسـتی گیلان است. او در حال آموزش زنان اسـت تا به آنها شیوه‌های تولید انواع حصیر را آموزش دهـد. خانم بردبار که خود یک زن روسـتایی توانمند است همیشه در بیشـتر کارگاههایی که در اسـتان برگزار می‌شود با لباس محلی گیلانی و دامن پرچین رنگارنگش حاضر می‌شـود و یکـی از اصلی تریـن جاذبه‌های فرهنگی این اسـتان را که لباس سـنتی زنان است در بین زنان گیلانی ترویج می‌دهد. زن و بچه، پیر و جوان در حال ساخت سبد هستند. گلی خانم که به اتفاق دو دختر و نوه اش در کلاس شـرکت کرده است می‌گوید: خدا خیرشـان دهد این ژاپنی‌ها را، این همه سال زندگی کردیم اما نمی‌دانستیم از صنایع دستی هم می‌توان پول در آورد. حالا اینجا با ۶ جلسـه آموزش کاملا یاد گرفته‌ایم که چطور انـواع محصولات حصیری را تولید کنیم و افرادی که هر از گاهی از شهر به اینجا می‌آیند تا پرندگان را ببینند خیلی مشتاقانه حصیرها را می‌خرند. او می‌گوید: ما همیشـه از اینکه غذای محلـی مان را جلوی غریبه‌ها بگذاریـم خجالت می‌کشـیدیم و مردم فقط چند نوع غذای خاص را در گیلان می‌شناسند اما ایـن ژاپنی‌ها همیشـه می‌گویند چرا در رسـتوران‌های مجاور تالاب غذای محلی شما موجود نیسـت و ما را تشویق کرده‌اند که این غذاها را ارائه کنیم و قرار است در مرکزی که بزودی به عنوان مرکز بازدیدکنندگان روستا ساخته می‌شـود غذاهایمان را هم به فروش برسانیم.

عکس: مژگان جمشیدی

حسن محمد امینی، کارشناس اکوتوریسم و همکار ایرانی جایکا به «ایران» می‌گوید: برای تغییر معیشـت مردم کـه عمدتاً به بهره برداری ناپایدار از تالاب مرتبط می‌شـد مطالعات زیادی صورت گرفت. من از سال ۹۴ اینجا هسـتم. در یک برنامه شش ماهه تقریباً تمامی روستاهای اطراف تالاب را پتانسیل‌یابی کردیم و فعلاً دو روسـتا را به عنوان روستای پایلوت در نظر گرفتیم که اگر موفق شویم قرار است دسـتاوردهای حاصله در دیگر نقاط هم ترویج شود. از داستانهایی که برای حیوانات و گیاهان تالاب بین مردم نقل می‌شـده و امروز به دست فراموشی سپرده شده تا لباس و غذا و قایق سـواری و... همه ظرفیت‌های فرهنگی و گردشگری منطقه را شناسـایی کردیم. به گفته او جیرسـر باقرخالـه، ظرفیت پذیرش توریست‌های بیشتری را دارد. امینی می‌گوید: مردم روستا میهمان پذیر هستند و رفت و آمد اینجا زیاد اسـت. برای همین آشپزی، صنایع دستی، اسب سـواری، کایاک سواری و پرنده نگری را مبنای توسـعه توریسـم قرار دادیم. براساس مشارکت مردم و علاقه‌مندی که وجود داشت امروز آموزشهایی در این زمینه در روستا برای اهالی ارائه می‌شـود و در شـاخه کایاک سواری آقای مرتضوی که از مربیان رده بالای تیم ملی هم بودند در این روسـتا آموزش‌های لازم را به چهارنفر از آقایان و سه نفر از خانم‌ها داده‌اند.

او می‌افزاید: ما مـردم را آموزش می‌دهیم تا راهنمای محلی بشـوند تاوقتی تورگردانان تورهای خـود را به اینجـا می‌آورند اینها تور را تحویل گرفته و بـه عنوان راهنمای محلی ارائـه خدمـات کننـد. امینی خاطر نشـان می‌کند: بزودی با مشـارکت جایکا یک خانه توریسـتی دو طبقه هم به عنوان خانه سنتی و مرکز اجتماعات طبیعت گردی روستا ساخته می‌شود. گردشـگران در این مرکز می‌توانند غذای محلی سرو کنند، صنایع دستی بخرند و دوربین پرنده نگری تحویل بگیرند و از همین حا برای قایق سـواری راهی تالاب شـوند و تمامی این خدمات را مردم روستا ارائه خواهند کرد. این اقدام باعث می‌شـود برخی اهالی که در کار شکار پرنده‌ها هستند حالادیگر شکار را هم کنار بگذارند چون می‌دانند وجود پرنده‌ها و تالاب برایشـان سـودآوری بیشتری دارد تا کشتن‌شان.

انزلی با همه معضلاتش اما هنوز هم به گواه مطالعات تیم جایکا، یکی از بهترین کانون‌های تنوع زیسـتی پرندگان ایران به شمار می‌رود. چرا که تا سال ۲۰۱۶ بالغ بر ۲۴۳ گونه پرنده در این تالاب شناسـایی و ثبت شـده است. اگرچه جمعیت‌های بسیاری از گونه‌ها کاهش یافتـه اما هنوز هـم انزلی کانـون بزرگترین جمعیت زمستان گذرانی اردک‌ها، غازها و قوها و چنگرها در گیلان اسـت. انزلی را تا بیش از این دیر نشده ببینید. روستای جیرسرباقرخاله میزبان شماسـت تا برای یکبار هم که شـده به جای تماشـای شـلیک به پرنده‌ها، پرواز خاطره‌انگیزشان را به تماشا بنشینید و به جای خوراک اردک و غاز، ترشی تره و میرزاقاسمی و نرگسی میل کنید.